

Dečji i omladinski obrazovni turizam u ruralnim oblastima

TURISTIČKA
ORGANIZACIJA
SRBIJE

Održivi turizam u funkciji ruralnog razvoja
zajednički program UN-a u Srbiji

Ova publikacija nastala je u saradnji zajedničkog programa Ujedinjenih nacija „Održivi turizam u funkciji ruralnog razvoja“ i Turističke organizacije Srbije.

Zajednički program Ujedinjenih nacija „Održivi turizam u funkciji ruralnog razvoja“, koji finansira Kraljevina Španija kroz Fond za dostizanje milenijumskih ciljeva razvoja (MDGF), sprovodi se u saradnji pet agencija Ujedinjenih nacija (UNICEF, UNDP, UNEP, UNFAO i UNWTO) sa nacionalnim partnerima iz Vlade Republike Srbije (Ministarstvom ekonomije i regionalnog razvoja, Ministarstvom poljoprivrede, trgovine, šumarstva i vodoprivrede i Turističkom organizacijom Srbije).

Stavovi i misljenja izneta u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno stanovište programa „Održivi turizam u funkciji ruralnog razvoja“, UNICEF-a ili Ujedinjenih nacija u Srbiji.

Sadržaj

Šta je turizam?	2
Šta je ruralni turizam?	3
Šta je turizam za decu i omladinu?	4
Veza turizma i obrazovanja	4
Struktura sistema dečjeg i omladinskog turizma	6
Usluge u dečjem i omladinskom turizmu	8
Realizacija usluga u dečjem i omladinskom turizmu	10
Uloga škole u dečjem i omladinskom turizmu	12
Modeli:	13
- Obrazovna farma	14
- Centar za zabavu i obrazovanje	15
- Razni ruralni tematski centri	16
- Centar otkrića	18
- Rekreativni centri	19
Kako uspostaviti i razviti uslugu dečjeg i omladinskog turizma?	20
Saveti	22
Predlog za obeležavanje	23

Šta je turizam?

„Nema boljeg načina da se nauči nešto o nekoj novoj kulturi nego iz prve ruke, a turizam omogućava čudesno povezivanje gostiju sa domaćinima, promoviše dijalog i međusobni uticaj. Takvi kontakti ljudi iz različitih okruženja predstavljaju osnov za to-

leranciju i zato turizam može da doprinese borbi za mir u svetu“, poručio je Generalni sekretar Ujedinjenih nacija, Ban Ki Mun, u pismu upućenom Svetskoj turističkoj organizaciji povodom Svetskog dana turizma 27. septembra 2011. godine.

Šta je ruralni turizam?

Ruralni turizam (*lat. rus, ruris – selo, seoski predeo, polje*) nam omogućava da napustimo urbano okruženje i uživamo u prirodnim lepotama, poljoprivrednoj raznolikosti, miru malih gradova i kulturnom bogatstvu i da se oslobodimo pritisaka urbanog načina života kroz raznovrsne aktivnosti i mogućnosti, od pešačenja, planinarenja i avanturističkih tura, preko učenja o lokalnoj gastronomskoj ponudi, jeziku i običajima, do jahanja, ribolova i posmatranja ptica.

Ruralni turizam obuhvata i druge turističke grane koje se ostvaruju u ruralnim krajevima, poput sportskog i zdravstvenog turizma, obrazovnih putovanja, umetničkog i kulturnog turizma, etnoturizma, ekoturizma itd. On nudi kombinaciju aktivnog i pasivnog, zabave i obrazovanja, modernog i tradicionalnog.

Veoma značajan elemenat ruralnog turizma predstavljaju ljubaznost, gostoprimstvo i toplina koje lokalno stanovništvo nudi turistima i zbog čega oni uvek požele da se vrate.

Šta je turizam za decu i omladinu?

Iako u Srbiji kategorija dečjeg i omladinskog turizma nije jasno profilisana kao posebna turistička podgrupa i mada se starosne grupe razlikuju od jedne do druge nacionalne i međunarodne institucije, dečji i omladinski turizam možemo široko definisati kao turizam koja odgovara na potrebe heterogene korisničke grupe uzrasta od 3 do 30 godina.

Deca i mladi tog uzrasta su dragoceni posetioci koji, u okviru turističke ponude, stiču i šire znanja i iskustva, razvijaju lične veštine, posebno socijalne i kulturne, uspostavljaju kontakte sa svojim vršnjacima i daju znatan ekonomski doprinos mestima koja posećuju.

Dečji i omladinski turizam predstavlja jedan od segmenata ukupne turističke ponude ruralnog turizma.

Veza turizma i obrazovanja

Na svakom turističkom putovanju stiču se znanja. Putujući, ljudi upoznaju nove predele, narode, jezike, kulture i običaje.

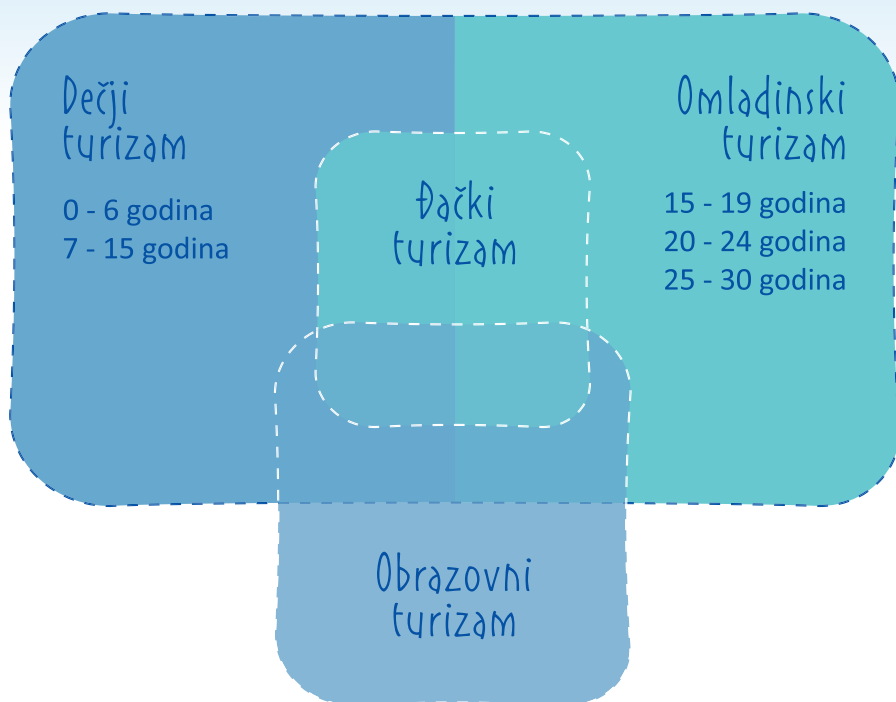
Međutim, turizam se još naglašeni-je može koristiti za učenje kako bi se poboljšali obrazovni proces i kvalitet obrazovanja dece i mladih.

Turizam koji kao jedan od ciljeva ima sticanje konkretnih znanja kroz osmišljene programe možemo nazvati obrazovnim turizmom. On predstavlja vrlo važan deo dečjeg i omladinskog turizma, a modeli koje kasnije u dokumentu predložimo spadaju u ovu turističku podgrupu.

Struktura sistema dečjeg i omladinskog turizma

U skladu sa ovakvim shvatanjem dečjeg i omladinskog turizma može se definisati sledeća strukturna šema sistema ove turističke podgrupe:

Iz ove sheme jasno se čita da đaćki i obrazovni turizam predstavljaju podkategorije dečjeg i omladinskog turizma koje se mogu preklopiti, ali i ne moraju, jer se

obrazovni proces odvija i van školskog sistema. S druge strane, obrazovni turizam može pokriti druge starosne kategorije.

Usluge u dečjem i omladinskom turizmu

Usluge u dečjem i omladinskom turizmu jesu usluge koje deci i mladima pružaju mogućnost da upoznaju i istraže kulturne i istorijske sadržaje i objekte, da steknu nova i prošire stara znanja, da poboljšaju zdravlje, usavrše postojeće i razviju nove veštine, da učestvuju u događajima koji će ih učiniti zadovoljnim, da upoznaju nove sredine, običaje i prirodne lepote, da uspostave kontakte i steknu nove prijatelje.

Istovremeno, usluge dečjeg i omladinskog turizma doprinose jačanju razumevanja i saradnje među mladima iz različitih sredina i država i promovišu turističke, obrazovne, kulturne, prirodne i druge mogućnosti različitih lokalnih zajednica i država.

Usluge u dečjem i omladinskom turizmu imaju materijalne i nematerijalne karakteristike koje su podjednako značajne za njegov uspešan razvoj.

Karakteristike usluga dečjeg i omladinskog turizma

Materijalne
karakteristike

Kvalitet

Nematerijalne
karakteristike

- Forme/oblici
- Formalni nosioci organizacije
- Programski koncepti i ciljevi
- Pružaoci usluga – odnos sadržaja i cena
- Standardi za izvođenje
- Efekti realizacije

- Bezbednost
- Ambijent
- Poštovanje
- Sposobnost
- Uslužnost
- Srdačnost
- Pogodnost
- Saradnja

Realizacija usluga u dečjem i omladinskom turizmu

U skladu sa strukturom sistema koja odgovara različitim uzrastima korisnika, pružanje turističkih usluga može imati dva osnovna pristupa:

Realizacija usluga u okviru raznovrsne turističke ponude van formalnog obrazovnog sistema

Treba da odgovori na potrebe, interesovanja i želje dece i mladih svih uzrasta i obuhvata različite forme usluga.

Realizacija usluga u okviru formalnog vaspitnog i obrazovnog sistema (predškolsko vaspitanje, osnovno i srednje obrazovanje)

Direktno je povezana sa vaspitno-obrazovnim ciljevima predviđenim u nastavnim planovima i programima i doprinosi delotvornosti obrazovnog procesa, kao i ukupnom razvoju ličnosti dece i učenika.

Uloga škole u dečjem i omladinskom turizmu

Škola može i treba da ima značajno mesto u razvoju dečjeg i omladinskog turizma, posebno u poboljšanju kvaliteta obrazovnih programa koji se nude u okviru ekscurzija, škola u prirodi i rekreativne nastave.

Posebno važnu ulogu u razvoju ove vrste turizma u ruralnim oblastima imaju seoske škole čiji nedovoljno iskorišćeni, a katkad i sasvim neiskorišćeni kapaciteti mogu naći svoje

mesto u turističkoj ponudi za decu i omladinu (kao smeštaj, za organizovanje kreativnih radionica i sl.).

Učitelji i nastavnici mogu stvarati obrazovne programe koji će deci i mladima omogućiti da stiču znanja kroz raznovrsne radionice, ambijentalno učenje, praktičan rad, a sve uz pomoć lokalnog stanovništva.

Modeli

Dečji i omladinski turizam razvijaju se kroz različite forme. Sve ove forme neposredno se realizuju u okviru raznovrsnih modela koji nastaju u skladu sa specifičnostima i osobenostima svake sredine i lokalne zajednice.

Modele razvijaju različiti pružaoci usluga, kao i drugi nosioci i realizatori dečjeg i omladinskog turizma (škola, lokalna samouprava, turistička organizacija, turističko domaćinstvo), a u skladu sa specifičnostima

sredine. Koliko će se i kako modeli razvijati zavisi od mogućnosti samih nosilaca.

Slede neki od modela koji se mogu razvijati u ruralnim oblastima Srbije. To su osnovni okvirni koncepti za razvoj dečjeg i omladinskog turizma, a svaki od njih sadrži obrazovnu komponentu. Veoma je važno da u okviru ovakve turističke ponude deca i mladi stiču raznovrsna znanja, a da često nisu ni svesna činjenice da uče, jer se učenje odvija kroz zabavu.

Svaki od navedenih modela može, ali ne mora obuhvatiti aktivnosti koje su ovde nabrojane; sadržaji u okviru modela svakako će se razlikovati u zavisnosti od onoga što destinacija može da ponudi. Takođe, modeli se mogu kombinovati kako bi se stvarale destinacije koje nude brojnije sadržaje.

Svaki od modela može, s jedne strane, ponuditi učenje u skladu sa nastavnim planom i programom, a s druge strane, sticanje raznovrsnih znanja i iskustava koja nisu vezana za školski program.

Obrazovna farma

- za decu predškolskog uzrasta, osnovce i njihove porodice;
- mesto gde deca uče o životu na selu, ali se i zabavljaju;
- o životu na farmi deca uče direktno kroz svakodnevne aktivnosti na farmi (hrane životinje, neguju biljke, prave mlečne proizvode, prate proces dobijanja hleba od zrna preko brašna, posmatraju pčele, cede med i sl.)
- svoja znanja o selu i seoskom životu deca mogu proširivati na obližnjim domaćinstvima, na pijaci, kod seoskih zanatlija (od kojih mogu naučiti nešto o tkanju, opančarstvu, grnčarstvu i sl.)
- dok borave na ovakvoj farmi deca se hrane domaćim proizvodima

Centar za zabavu i obrazovanje

- za decu predškolskog uzrasta, osnovce, srednjoškolce i njihove porodice
- model liči na model obrazovnu farmu, ali nudi nešto širi izbor aktivnosti, koje ne moraju biti vezane samo za znanja o seoskom životu
- u ovim centrima deca uče kroz praksu (znanja o prirodi primenjuju u obrađivanju bašte, uz-

gajanju voća i povrća; znanja iz matematike i fizike koriste u pravljenju mini-kolibe; poznavanje jezika usavršavaju istražujući dijalekte ili toponime u oblasti u kojoj se centar nalazi; likovnu kulturu razvijaju praveći izložbe, učeći tkanje ili baveći se izradom predmeta od keramike, a muzičku izučavajući tradicionalne instrumente i sl.)

Razni ruralni tematski centri

Za decu i mlade svih uzrasta, posebno za mlade; neke od mogućnosti:

Ruralni umetnički centri

- u njima se neguju ljubav prema umetnosti i talenti koje deca i mladi imaju
- uz pomoć umetnika, u ovakvim centrima deca i mladi mogu slikati, vajati, praviti predmete sa upotrebnom vrednošću i usavršavati svoje veštine
- u ovim centrima mogu se organizovati likovne kolonije
- sve aktivnosti se odvijaju u bliskom dodiru sa prirodom

Ruralni centri za reciklažu

- u njima se kroz reciklažu podiže svest o značaju očuvanja životne sredine
- od predmeta za reciklažu mogu se praviti umetnička dela; tako se uz ekološku svest neguje i kreativnost

Ruralni ekološki centri

- u njima se podiže svest o značaju očuvanja prirode, značaju korišćenja obnovljivih izvora energije, smanjenju zagađenja itd.
- sve aktivnosti koje se izvode u ovim centrima pomažu da se očuva životna sredina, bilo da se prave kreme od prirodnih sastojaka, brine o pijaćoj vodi, prave mini-vetrogeneratori ili demonstriraju mogućnosti solarnih ploča

Ruralni avanturistički centri

- u njima deca i mladi kroz avanturu uče veštine snalaženja u prirodi i prirodne zakonitosti
- aktivnosti u ovakvom centru razvijaju i duh i telo, jer većina njih podstiče i fizičku aktivnost, a integrisane su sa prirodom i koriste prirodne materijale (drvo, kamen)
- veliki izbor aktivnosti, od planinarenja i orijentiringa, preko istraživanja biljnog i životinjskog sveta koji se može iskoristiti za opstanak u prirodi i učenja kako se pali vatra, do potrage za određenim predmetom do koga se dolazi rešavanjem zagonetki

Centar otkrića

- za decu i mlade svih uzrasta
- ovi centri pružaju deci i mladima mogućnosti za istraživanje i učenje u različitim oblastima kroz programe koji imaju teorijski i praktični deo
- pored obrazovnih, centar ima i zabavne aktivnosti
- centar može imati jedan ili više objekata, a opremljen je tehnikom i tehnologijom potrebnom za sprovođenje aktivnosti kojima se bavi
- ovakvi centri mogu da organizuju arheološke ili konzervatorske aktivnosti, istraživanje prirode, istorije i kulture, istraživanja iz oblasti prirodnih nauka i izvođenje eksperimenata

Rekreativni centri

- za decu i mlade svih uzrasta, posebno za uzrast od 7 do 15 godina
- ovi centri mogu nuditi raznovrsne sportsko-rekreativne aktivnosti, prilagođene resursima koji postoje u lokalnoj sredini
- oni mogu nuditi različite programe oporavka, klimatskog boravka, odmora i rekreacije
- mogućnosti:
 - centar za zimske sportove
 - centar za sportove na vodi
 - šumski avanturistički centar za ekstremne sportove
- u ovakvim centrima treba da postoje aktivne i pasivne zone, jer u ponudi mora postojati i mogućnost za odmor, zabavu, učenje i uživanje

Kako uspostaviti i razviti uslugu dečjeg i omladinskog turizma?

Pripremu za uspostavljanje i razvoj usluga dečjeg i omladinskog turizma možemo podeliti u tri faze.

1.

Ukoliko ste zainteresovani za organizaciju usluga dečjeg i omladinskog turizma i želite da ga pokrenete, najpre morate razmotriti ideju koju želite da ostvarite.

Zatim analizirajte mogućnosti za njenu realizaciju, tj. utvrdite da li postoji potreba za takvom uslugom, odnosno da li postoje odgovarajući resursi i objekti.

U procesu analize ideje veoma je važno razmotriti ekonomske i finansijske efekte, i one koji se odnose na lokalnu sredinu (pružaoca usluga) i one koji se odnose na potencijalne korisnike. U okviru ove analize treba utvrditi da li u vašoj okolini postoje slične ili iste usluge i kakvi su njihovi efekti.

2.

U ovoj fazi pripremite programsku ponudu uzimajući u obzir dva faktora: a) potrebe potencijalne grupe korisnika koju želite da privučete i b) mogućnosti lokalne sredine.

Ukoliko se organizuju obrazovni programi, njih treba uskladiti sa propisanim ciljevima i zadacima oblika i modela koji su definisani za određene uzraste. Ukoliko se organizuju programi koji nisu direktno vezani za realizaciju nastavnog programa, definišu se ciljevi i sadržaji koji važe za svaku uslugu ove podgrupe ruralnog turizma.

Predloženi programi moraju ispunjavati sve utvrđene karakteristike usluga dečjeg i omladinskog turizma i moraju biti usaglašeni sa svim propisima i normativima koji važe za realizaciju turističkih usluga (postojeće propise potražite na internet stranicama koje se navode na kraju ovog izdanja).

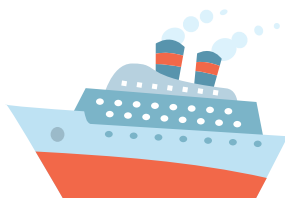

3.

Ukoliko uspešno realizujete sve korake u prve dve faze, ispunićete sve preduslove da napravite organizacionu strukturu usluge i započnete sa njenom realizacijom.

Uporedo s ovim razvijajte kompletnu promotivnu aktivnost.

Da bi se obezbedio i održavao kvalitet usluge, neophodno je da stalno pratite i razvijate uslugu (tako ćete znati gde se javljaju problemi, šta su slabosti i na koji način možete da ih prevaziđete).

Saveti

Koristite resurse na najbolji mogući način!

Koristite sve ono sa čim raspolazete! Ono što za vas predstavlja svakodnevicu za nekog drugog predstavlja jedinstveno iskustvo. Takođe, znanja i veštine koje se u vašoj okolini podrazumevaju za nekog drugog predstavljaju čitavo bogatstvo.

Koristite resurse u stare i nove svrhe!

Kombinujte tradicionalno i moderno! Spoj iskustva i inovativnosti uvek urodi plodom.

Budite kreativni!

Pustite mašti na volju! Pokušajte da budete originalni i osmislite programe zbog kojih će mladi turisti poželeti da se vrate kod vas.

Sarađujte s drugima!

Ako iskoristite mogućnosti koje nude drugi pojedinci i institucije u vašem kraju, vaša ponuda biće kvalitetnija i privlačnija.

Usavršavajte svoja znanja i svoje usluge!

Stalno poboljšanje kvaliteta ponude jedini je siguran put ka uspehu.

Predlog za obeležavanje

Iako dečji i omladinski turizam u Srbiji, kako je već rečeno, nije definisan kao posebna turistička kategorija i ne postoji zvanično usvojen sistem obeležavanja destinacija odnosno mogućnosti i sadržaja koje one nude, evo predloga kako bi se to moglo uraditi.*

Dečji i omladinski turizam

Postojanje smeštaja

Mogućnost ishrane

Mogućnost postavljanja šatora

Pristupačnost za osobe sa invaliditetom

Prilagođenost školskim grupama

Prilagođenost porodičnom odmoru

Upoznavanje sa prirodom (predeo, ambijent)

Upoznavanje sa biljnim i životinjskim svetom

Upoznavanje sa seoskim domaćinstvom

Upoznavanje sa tradicionalnim seoskim načinom života i kulturnim nasleđem¹

Upoznavanje sa ekologijom

Organizovanje kreativnih radionica

Postojanje biblioteke

Blizina prirodnih i kulturnih dobara (nacionalni parkovi, spomenici i sl.)

Postojanje pešačkih i biciklističkih staza

Postojanje prostora za bavljenje sportom

Jahanje

*ovaj vid obeležavanja usvojen je u okviru zajedničkog programa Ujedinjenih nacija „Održivi turizam u funkciji ruralnog razvoja“

¹(mitovi, legende, tradicionalne igre, tradicionalne veštine i sl.)

Dečji i omladinski obrazovni turizam u ruralnim oblastima

Izdavač

Turistička organizacija Srbije
Čika Ljubina 8, Beograd
Tel: +381 11/6557-100
Fax: +381 11/2626-767
E-mail: office@serbia.travel
www.srbija.travel
www.facebook.com/turisticka.organizacija.srbije

Saizdavač

UNICEF Srbija
Svetozara Markovića 58, Beograd
Tel: +381 11/3602-100
Fax: +381 11/3602-111
E-mail: belgrade@unicef.org
www.unicef.rs, www.unicef.org/serbia

Podrška

Zajednički program Ujedinjenih nacija „Održivi turizam u funkciji ruralnog razvoja“
Bulevar kralja Aleksandra 15, Beograd
III sprat, kancelarije 320 i 321
Tel: +381 11/2855-217
Fax: +381 11/2855-222
www.un.org.rs/strd

Za izdavača

Gordana Plamenac, direktor

Priredila

Vera Jovanović, u okviru zajedničkog programa Ujedinjenih nacija
„Održivi turizam u funkciji ruralnog razvoja“

Ilustracije

Andrej Vojković

Dizajn

Marijana Markoska

Lektura

Vlado Đukanović

Štampa

KOMAZEC d.o.o., Indija, Kralja Petra I bb

Tiraž

5.000

1. izdanje na srpskom, 2012

© Copyright: Turistička organizacija Srbije
ISBN 978-86-6005-220-1

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

338.48-6:37(1-22)

DEČJI omladinski obrazovni turizam u ruralnim oblastima / [priređivač Vera Jovanović ; ilustracije Andrej Vojković]. - 1. izd. - Beograd : Turistička organizacija Srbije : Unicef, 2012 (Indija : Komazec). - 24 str. : ilustr. ; 21 cm

Tiraž 5.000.

ISBN 978-86-6005-220-1

1. Jovanović, Vera, 1981- [urednik]

a) Obrazovni turizam
COBISS.SR-ID 189138700

